

Лекція 6. Організаційні форми навчання фізики та астрономії в профільній школі.

1. Основні форми організації навчальних занять з фізики та астрономії.
2. Урок - основна форма організації навчальних занять.
3. Методика проведення інших форм організації.

1. Якісна організація навчального процесу з фізики та астрономії визначає високу ефективність навчального процесу. Правильний вибір тих чи інших організаційних форм дозволяв найефективніше реалізувати основні завдання навчально-виховного процесу.

У практиці роботи вчителів фізики та астрономії встановилася певна система форм організації навчального процесу:

- уроки,
- семінари,
- конференції,
- лекції,
- практикуми,
- екскурсії,
- факультативи.

Вибір тієї чи іншої форми організації здійснюється на основі врахування різних обставин та умов:

- тема заняття,
- мета заняття,
- вік учнів,
- кваліфікація вчителя,
- рівень розвитку учнів,
- рівень устаткування кабінету.

Оскільки завдання вчителя досить складні і, як правило, мають комплексний характер, то часто різні форми організації об'єднуються в межах однієї переважаючої форми (урок-екскурсія, семінар з практикумом і т.п.). Можливе об'єднання елементів різних форм. Частота застосування різних форм організації не однакова. Найбільш поширеною формою організації навчальних занять є урок.

2. Урок - це така форма організації навчальної роботи, при якій навчальний процес обмежується в часі (45 хв.), у території (клас, кабінет), в об'ємі навчального матеріалу (тематичний план).

У кожному уроці є переважаюча дидактична мета, яка визначає тип і структуру уроку.

Найпоширеніша система класифікації уроків:

- урок вивчення нового матеріалу;
- урок застосування знань на практиці;
- урок закріплення і повторення навчального матеріалу;
- урок контролю і обліку знань;
- комбінований урок.

Правильний вибір типу уроку сприяє ефективнішій реалізації основної дидактичної мети уроку.

Орієнтовна структура різних типів уроків

1. Урок вивчення нового матеріалу:

- Вступні вправи учнів. Учитель з'ясовує ступінь готовності учнів до уроку. Учні активізують свої знання, необхідні для даного уроку.
- Актуалізація знань учнів, створення проблемної ситуації, необхідної для даного уроку.
- Дослідження проблеми відомими засобами.
- Підведення підсумків і формулювання висновків.
- Вправи на застосування здобутих знань, закріплення знань.
- Домашнє завдання.

2. Урок застосування знань на практиці:

- Вступні вправи.
- Практичні вправи учнів з нової теми.
- Узагальнення.
- Домашнє завдання.

3. Урок закріплення і повторення навчального матеріалу:

- Аналіз окремих фізичних явищ і законів за темою, що повторюється.
- Реферати або повідомлення учнів. Обговорення.
- Узагальнення.
- Домашнє завдання.

4. Урок контролю і обліку знань:

- Коротке повторення для актуалізації знань учнів і інструктаж учителя.
- Самостійне виконання учнями контрольних завдань.

- Оцінювання роботи учнів.

5. Комбінований урок:

- Перевірка домашнього завдання.
- Актуалізація опорних знань учнів.
- Подача нового матеріалу.
- Закріплення.
- Домашнє завдання.

Останнім часом дуже зріс інтерес учителів до нових організаційних форм і структур уроків. Рух учителів-новаторів виник саме на цій основі.

З'явилися нові типи уроків, основне завдання яких - активізація пізнавальної діяльності учнів:

- уроки занурення,
- уроки взаємонавчання,
- уроки "ділові ігри",
- уроки - змагання,
- уроки - консультації,
- уроки творчості учнів,
- уроки-твори,
- комп'ютерні уроки
- фізичні аукціони і т.п.

У наведеній типізації уроків важко знайти певну генералізуючу ознаку. У ній відображене лише те, що вважається в цьому уроці новаторським. Усі напрацювання вчителів-новаторів потребують детального опрацювання і узагальнення. Не виключено, що більшість з цих уроків можна описати відповідно до існуючої системи класифікації і дидактичних правил.

3. У системі роботи вчителів фізики використовуються також організаційні форми, які не мають ознак уроків. Вони збільшують можливості вчителя для маневру, розширення арсеналу навчальної роботи.

- Семінари. Учні готуються за заздалегідь складеним планом, опрацьовуючи різні літературні джерела. На занятті вони мають можливість не тільки викласти суть того чи іншого питання, але й співставити виклад його в різних статтях, висловити свої думки і погляди. Це сприяє розвитку інтелектуального потенціалу учнів, формуванню вмінь і навичок роботи з літературними джерелами.

- Конференції. Форма, схожа з семінарами, але суттєво відмінна своєю масовістю і широтою проблеми. Конференція готується заздалегідь за складеним вчителем планом. Одночасно ведеться агітаційна робота, випускаються інформаційні матеріали.

- Практикуми.
- Екскурсії. Див. відповідні лекції.
- Факультативи.

Співпадіння назв деяких форм організації і методів навчання свідчить про необхідність подальшого більш глибокого вивчення цього питання.
